

марки, постачальник марки. Функціонування цієї управлінської структури марки сільського зеленого туризму забезпечувалось би участю державних органів влади, громадських організацій та суб'єктів сільського туризму. Зокрема, головними партнерами цієї національної марки могли б стати Міністерство агропромислової політики, Департамент туризму і курортів і Спілка сільського зеленого туризму як бізнес-асоціація з правами основного власника марки. Функцію оператора марки могла б виконувати новостворена структура – Національний маркетинговий центр сільського зеленого туризму при Спілці.

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА ВИЗНАЧНИХ ОСІБ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ВІДТВОРЕННЯ ЇХНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ МАНДРІВОК

Степан Кузик, Юрій Борсук

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

Проблема дослідження мандрівок, особливо визначних географів надзвичайно важлива у туристичному краєзнавстві. Її особливо важко розв'язати, якщо вона не задокументована у спогадах, статтях мандрівника, загалом – у його публікаціях. Так, зокрема, географ і мандрівник, професор *Володимир Кубійович* багато подорожував Європою, літав до Америки і навіть навколо світу. І надзвичайно мало залишив письмових джерел про ці поїздки.

Однак, деякі з них добре задокументовані в епістолярній формі: у вигляді листів від нього і до нього, листівок (поштівок) і спогадів людей, з якими він зустрічався. А також у вигляді фотографій, кінофільмів, відео та ін.

З цього погляду у даній публікації ми проаналізували книгу професора *О. І. Шаблія* “Мандрівки Володимира Кубійовича” (2000). Її автор – професор ЛНУ імені Івана Франка, який здавна займається вивченням творчої спадщини Володимира Кубійовича як ученого і мандрівника-географа. Саме з цього приводу Шаблій пише: “Усі подорожі були викликані потребою розв'язати конкретні проблеми, навіть тоді, коли вони були прокладені до місць лікування і

відпочинку. Взяти хоча б подорож на курорт Бад Верісгофен у Німеччині, з якого В. Кубійович написав листа – чудову географічну характеристику місцевості” [6, с. 7]. Проведений В. Кубійовичем опис підсилює емоційно-естетичну цінність навколишньої курортно-оздоровчої місцевості для відпочиваючих. *“Краєвид околиць Б. В. (Бад Верісгофен. – С. К.) – хвиляста високорівня (бл. 600 м), подібна як в околицях Мюнхена. На зміну ліси і сіяні трави (збіжжя, яке ще в 1950-х роках було, тепер нема) – все переплітається. Лагідний, гармонійний краєвид: смерекові і букові ліси. Для окраси: є мале озеро, штучні ставки для мандрівки лакувальників. Гарний заповідник орлів. Біля тої різноманітності тут нема – лише 2-3 варіанти мандрівок. На овидні обрії Альп, який манить. Для мандрівника добрі для медитації і “писання” “сильветок” (художній опис певної особистості, події, процесу – С. К.) [4, с. 204].*

Епістолярна спадщина Володимира Кубійовича, що збереглася у вигляді листів до рідних і близьких людей, поштові листівки, листи від друзів і знайомих і т. п. дозволили Олегу Шаблію у своїй книзі “Мандрівки Володимира Кубійовича” розділити ці мандрівки на декілька груп–періодів [6, с. 7–8]:

- 1) науково-дослідницькі подорожі в студентський період;
- 2) подорожі, пов’язані з підготовленням та виданням “Енциклопедії Українознавства”;
- 3) подорожі під час війни як провідника Українського Центрального Комітету і співорганізатора дивізії “Галичина”.

Спираючись на, як пише професор, “скупі спогади самого В. Кубійовича, листи від нього з місць відпочинку та листи до нього, спогади інших авторів” відтворюють подорожі, оформлені окремими розділами книги, а саме: “Карпатські і поліські мандри”, “Мандрівки по Югославії”, “Поїздки до Києва”, “Візити до Берліна”, “Мюнхенські прогулянки”, “Подорожі за океан”, які відповідають переважно першому і третьому видам подорожей. Тоді як розділи “Рекреації”, “Подорожі по Норвегії” і “Мандрівки по Іспанії та Франції” за змістом відповідають періоду інтенсивної праці над Енциклопедією Українознавства. Тоді вже немолодий автор знаходив час і можливість виїхати із Сарселя (передмістя Парижа), який став відомим українським науковим центром, на відпочинок і *“змінити місце перебування, знайти унікальний закуток, якими рясніє Західна Європа,*

та й просто забутися від щоденної виснажливої праці, щоб поповнити фізичні і духовні сили...” [4, с. 67]

Улюбленим місцем відпочинку В. Кубійовича були Альпи. І, зрозуміло, чому, бо вони йому нагадували Карпати. Особливо вчений любив їх відвідувати разом із дружиною Дарією, зокрема швейцарський Давос – відомий курортно-оздоровчий центр Європи. Про це він пише у книзі “Мені 85”. *“Давос – місто готелів і спорту; до 1930-х років також місто санаторіїв для хворих на туберкульоз. Доти наші вакації і були в субтропіках, а тут – у “субполярній” зоні... наш відпочинок був дуже активний: майже кожного лагідного дня ми робили прогулянки на цілий день; можна було йти пішки долинами, аж до їх кінця, а можна було під’їхати гірською залізницею під вершини, а далі починалися чудові прогулянки хребтами. Поверталися до Давоса автобусами або звичайною залізницею” ... [2, с. 146]*

Якщо розділ книги “Рекреації” присвячений мандрівкам Кубійовича, Шаблій посилається на тексти листівок і опублікованих матеріалів в авторських книгах, то “Подорожі по Норвегії” і “Мандрівки по Іспанії та Франції” – на тексти поштівки. Дізнаємося, що перша подорож у скандинавську країну охоплювала райони наближені до Осло, де вчений-географ знайомився з норвезьким музеєм народного побуту, т. зв. сканзенем, музеєм кораблів вікінгів тощо. Друга подорож по Норвегії, яка теж відбувалася на початку 1960-х років, вже була добре спланована, як про це пише проф. Шаблій. Туристичним кораблем “Осло” подорожуючі пливли вздовж західного узбережжя Норвегії, відвідали м. Берген як норвезький центр суднобудування із великим портовим господарством... Далі Осло, Трандгайм (давня столиця країни) та вдячні зустрічі із родиною Радейків (колишнього упівця, що в силу певних обставин опинився за кордоном) – в Норвегії. Особливими є спомини В. Кубійовича про подорож на льодовик і доброзичливу родину українського емігранта.

Подорож по Іспанії В. Кубійович здійснив у середині 1960-х років. Вона відбувалася разом із родиною *Кошелівців* (відомим літературознавцем). Їхали автом. Звичайно, як пише професор О. Шаблій, В. Кубійович як географ знав Іспанію з літературних джерел. Риторично він себе запитує: “Що ж тоді тягнуло його в Іспанію?... Хотілося побачити якомога більше, пізнати усю Іспанію в її

розмаїтості: Басконію і Каталонію, Валенсію і Андалузію, Мурсію і Левант, побувати в Мадриді і Кордові, у Севільї і Гранаді, поглянути на Африку з Гібралтарського мису. І на все це витратити не більше трьох тижнів”.

Не маючи матеріалів-спогадів учасників мандрівки, користуючись скупими описами листівок, а, особливо фотографій про цю подорож, професору вдалося загалом реконструювати маршрут і відтворити атрактивні об’єкти, що відвідали їх мандрівники. Так, на одній із світлин зафіксована мить мандрівки. Біля автомобіля Кошелівця десь на околиці Сантандера, а можливо в курортній частині Ель-Сандінеро, що дало підставу стверджувати, що дорога стелилася мандрівникам із північно-західної частини країни на південь – до Бургаса і Мадрида. І далі за допомогою віртуального відображення відтворити схему мандрівок Володимира Кубійовича.

Таким чином, епістолярна спадщина, як документальне джерело, може не лише фіксувати і надавати абстрактну інформацію, а й послужити засобом відтворення мандрів, зацікавлених історичних особистостей, які працювали в тій чи іншій сфері, а в нашому випадку – в географічній науці.

Список використаних джерел:

1. Внесок професора Володимира Кубійовича у національну географічну науку / О. І. Шаблій // Історія української географії. – Тернопіль: Підручники і посібники. – 2010. – Вип. 22. – С. 16–20.
2. *Володимир Кубійович*. Том 2. Мемуари. Роздуми, Вибрані листи // Упорядкування проф. Олега Шаблія. – Париж – Львів: Фенікс, Українська академія друкарства, 2000. – 1024 с.
3. Вчений енциклопедист – Володимир Кубійович // Вісн. НТШ. – 2000. – Чис. 24. – С. 3–6.
4. *Шаблій О. І.* Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення. – Львів: Фенікс, 1996. – 704 с.
5. *Шаблій О. І.* Географічне кубійовичезнавство: актуальні проблеми дослідження // Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть (до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича): Матеріали Міжнар. наук. конф., Львів, 7–8 листоп. 2000 р. / За ред. О. Шаблія. – Львів: НТШ, 2003. – С. 14–20.
6. *Шаблій О. І.* Мандрівки Володимира Кубійовича. – Львів: Вид. центр НТШ, 2000. – 131 с.